

Seletuskiri

tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise ja sellega seondult tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Eelnõu parandab menetlusabi kättesaadavust tsiviilkohtumenetluses.

Eelnõu ja selle juurde esitatud seletuskirja on ettevalmistanud Riigikogu õiguskomisjoni nõunik Linnar Liivamägi (linnar.liivamagi@riigikogu.ee , 6316 457)

Eelnõuga muudetakse tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 182 lg 2 p 1 sõnastust ja luuakse rakendussäte, et pooleli olevates tsiviilasjade menetlustes koheldaks menetlusabi vajajaid ühetaoliselt.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on PS § 104 lg 2 p 14 kohaselt vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus.

2. Seaduse eesmärk

Seaduse eesmärk on leevendada tsiviilkohtumenetluses menetlusabi saamise piiranguid, laiendades elukondlike kulutuste ringi, mida kohus peab arvestama menetlusabi saamiseks esitatud taotluste lahendamisel.

3. Eelnõu sisu

Riigikogu toetas 06.06.2024.a. istungil õiguskantsleri 03.05.2024.a. ettepanekut tsiviilkohtumenetluse seadustiku põhiseadusega kooskõlasse viimiseks ja tegi riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152 kohaselt õiguskomisjonile ülesandeks algatada eelnõu tsiviilkohtumenetluse seadustiku menetlusabi regulatsiooni põhiseadusega kooskõlasse viimiseks osas, kus kehtiv seadus ei võimalda menetlusabi andmisel arvesse võtta isiku sisuliselt vältimatuid kulutusi toidule, ravimitele, side- ja hügieenitarvetele.

Riigikogu otsusest lähtuvalt muudetakse eelnõuga TsMS paragrahvi 182 lõike 2 punkti 1 sõnastust juhindudes Riigikohtu üldkogu 12. aprilli 2016 otsusest kohtuasjas 3-3-1-35-15, millega Riigikohus tunnistas menetlusabi andmist piirava HKMS § 112 lg 1 punkti 1 põhiseadusevastaseks ja kehtetuks osas, milles see ei võimaldanud kohtul füüsilise isiku sissetulekust maha arvata sättes nimetamata vältimatuid kulutusi. Eelviidatud kohtuotsuses rõhutas Riigikohus, ja samale seisukohale tugines oma ettepanekus ka õiguskantsler, et kohtu poole pöördumisel nõutav riigilõiv ei tohi olla kohtulikku kaitset väljasuretav ning menetlusabi peab välistama olukorra, kus edulootusega kohtusse pöörduja õigused jäävad kohtuliku kaitseta üksnes isiku majandusliku seisundi tõttu. Riigikohus selgitas, et vältimatute kulutuste arvestamata jätmine loob menetlusabi andmise otsustamisel isiku majanduslikust seisundist moonutatud pildi ning kui isiku kogu sissetulek pärast mahaarvamiste tegemist kulub hädavajalikus ulatuses toidule, ravimitele, riidele ja hügieenivahenditele, puuduvad isikul tegelikult rahalised vahendid menetluskulude kandmiseks või peaks isik

menetluskulude kandmiseks jätma rahuldamata enda või oma ülalpeetavate esmavajadused. Riigikohus märkis samuti, et mõlemad nimetatud tagajärjed oleksid liiga rasked, et neid saaks õigustada avaliku huviga säästa mõnevõrra õigusemõistmiseks kuluvaid riigieelarve vahendeid. Riigikohus leidis, et vältimatute kulutuste puhul võib eeldada, et need on üldjuhul iga inimese jaoks vältimatud igakuiselt umbes poole töötasu alammäära ulatuses. Pool töötasu alammäära on Riigikohtu hinnangul siiski vaid orientiir, mis ei välista selliste kulutuste põhjendatust ka mõnevõrra väiksemas või suuremas määras.

Riigikohtu eelkäsitletud seisukohtadest juhindudes muudetakse TsMS § 182 lg 2 p 1 sõnastus ühetaoliseks kehtiva HKMS § 112 lg 1 punktiga 1 (analoogne menetlusabi regulatsioon halduskohtumenetluses). Ei ole kaalukat põhjust, miks peaks menetlusabi regulatsioon tsiviilkohtumenetluses erinema menetlusabi regulatsioonist halduskohtumenetluses. Eelnõus sätestatakse, et menetlusabi taotleja majandusliku seisundi hindamisel tuleb arvestada tema sissetulekust maha lisaks eluaseme- ja transpordikuludele ka muud eluliselt vältimatud kulutused kuni 75% ulatuses kuupalga kehtivast alammäärast. Menetlusabi andmise otsustamisel tuleb kohtul seega igal konkreetsel juhul kulutuste vältimatust hinnata ning määrata vältimatute kulutuste suurus kindlaks normis määratud 75 % ülempiiri silmas pidades.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus ei kasutata uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

6. Seaduse mõjud

Eelnõu soodustab menetlusabi kättesaadavust.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamine ei too kaasa täiendavaid kulusid.

8. Rakendusaktid

Seaduse rakendusaktina nähakse ette, et eelnõus sätestatud kohaldatakse kooskõlas TsMS § 6 sätestatuga ka menetluses olevatele kohtuasjadele, mis on menetlusse võetud enne 2025. aasta 1. jaanuari.

9. Seaduse jõustumine

Seadus on kavandatud jõustuma 2025. aasta 1. jaanuarist.

Algatab õiguskomisjon 10.09.2024.

(allkirjastatud digitaalselt)

Andre Hanimägi

õiguskomisjoni esimees